

Nieuwsbrief - STAB OGR Updates

Nummer 2, 2026

Redactie: mr. G.A. Keus, mr. J.K. van de Poel, mr. ir. O.W.J.M. Scholte, mr. R. Veenhof en bc. K-RMT P.A.H.M. Willems.

INHOUDSOPGAVE

Rechtbank

[Rechtbank Overijssel, ECLI:NL:RBOVE:2026:169](#) 12-01-2026

Handhaving/Hengelo

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2025:11545](#) 30-12-2025

Omgevingsvergunning/Buren

[Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2025:6928](#) 24-12-2025

Omgevingsvergunning/Zeist

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2025:26225](#) 17-12-2025

Omgevingsvergunningen/Westland

[Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2025:6680](#) 16-12-2025

Intrekking omgevingsvergunningen/Utrecht

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2025:12209](#) 10-12-2025

Buiten behandeling stellen aanvraag/Horst aan de Maas

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2025:24300](#) 09-12-2025

Maatwerkvoorschriften/Pijnacker-Nootdorp

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2025:23393](#) 03-12-2025

Weigering omgevingsvergunning/Den Haag

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2025:23834](#) 21-10-2025

Handhaving/Den Haag

Raad van State

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2026:193](#) 14-01-2026

Bestemmingsplan/Rijswijk

[Raad van State, ECLI:NL:RVS:2025:6007](#) 10-12-2025

Bestemmingsplan/Halderberge

RECHTSPRAAK

Handhaving/Den Haag

De rechtbank is van oordeel dat verweerder eiser terecht als overtreder heeft aangemerkt omdat eiser beschikkingmacht had over de verboden gedraging en hij deze gedraging ook heeft aanvaard.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Den Haag (verweerder) heeft aan eiser een last onder dwangsom opgelegd, nadat een gemeentelijke toezichthouder in de openbare ruimte twee stickers van het Amsterdamse administratiekantoor heeft opgemerkt. Verweerder heeft eiser gelast de stickers te verwijderen, op straffe van een dwangsom. Geconstateerd is dat eiser hieraan niet heeft voldaan binnen de gegeven begunstigingstermijn. Daarom is verweerder overgegaan tot invordering van de verbeurde dwangsom. Met de bestreden besluiten heeft verweerder het bezwaar van eiser tegen de last onder dwangsom ongegrond verklaard en het bezwaar tegen invordering van de verbeurde dwangsom gegrond verklaard.

Eiser is van mening dat hij niet als overtreder kan worden aangemerkt.

Rechtsvraag

Heeft verweerder eiser terecht als overtreder aangemerkt?

Uitspraak

Op grond van artikel 2:42, tweede lid, aanhef en onder b, van de APV is het verboden zonder schriftelijke toestemming – op dat gedeelte van een onroerende zaak dat vanaf de weg zichtbaar is – een aanplakbiljet of ander geschrift, afbeelding of aanduiding aan te plakken. Daarnaast bepaalt artikel 2:97, eerste lid, van de APV dat het verboden is om zonder vergunning van het bevoegd gezag op of aan een onroerende zaak handelsreclame te maken of te voeren met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding in welke vorm dan ook, die zichtbaar is vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats. Partijen zijn het erover eens dat het plakken van de twee stickers een overtreding van de APV betreft. Verweerder heeft ter zitting bevestigd dat het hier om één overtreding gaat.

Gelet op artikel 5:1, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht wordt onder overtreder verstaan degene die de overtreding pleegt of medepleegt. Volgens vaste rechtspraak van Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) is de overtreder in de eerste plaats degene die de verboden handeling fysiek verricht. Voor beantwoording van de vraag of een ander als functionele pleger van de overtreding kan worden aangemerkt, is de Afdeling in haar uitspraken van 31 mei 2023 aangesloten bij de strafrechtelijke criteria voor functioneel daderschap, zoals die zijn geformuleerd door de strafkamer van de Hoge Raad. Uitspraken van de Afdeling van 31 mei 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2067 en ECLI:NL:RVS:2023:2071. Zoals de Afdeling heeft uiteengezet, houdt de rechtspraak van de strafkamer van de Hoge Raad voor zover het gaat om natuurlijke personen, in dat een (verboden) gedraging in redelijkheid aan de verdachte als (functioneel) dader kan worden toegerekend indien deze erover vermocht te beschikken of de gedraging al dan niet zou plaatsvinden en indien zodanig of vergelijkbaar gedrag blijkens de feitelijke gang van zaken door de verdachte werd aanvaard of placht te worden aanvaard. Onder bedoeld te aanvaarden is mede begrepen het niet betrachten van de zorg die in redelijkheid van de verdachte kon worden geleverd met het oog op de voorkoming van de gedraging. Vergelijk ook de arresten van de Hoge Raad van 23 februari 1954, ECLI:NL:HR:1954:3 (IJzerdraad-arrest), en van 8 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3487. Wat betreft de strafrechtelijke criteria voor het daderschap van rechtspersonen wijst de Afdeling op de criteria die zijn geformuleerd in het arrest van de Hoge Raad van 21 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:AF7938 (Drijfmest-arrest), zoals verduidelijkt in het arrest van de Hoge Raad van 26 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:733. Niet in geschil is dat eiser de stickers niet zelf heeft aangebracht. Partijen zijn het er daarnaast over eens dat voor de beoordeling of de verboden gedraging aan eiser, een eenmanszaak, kan worden toegerekend, en of hij als overtreder kan worden aangemerkt, de criteria voor functioneel daderschap die gelden voor een natuurlijke persoon van toepassing zijn (de IJzerdraad-criteria).

Beschikkingsmacht over en aanvaarding van de gedraging

De rechtbank is van oordeel dat verweerder eiser terecht als overtreder heeft aangemerkt omdat eiser beschikkingsmacht had over de verboden gedraging en hij deze gedraging ook heeft aanvaard. Verweerder heeft hierbij ook terecht de hiervoor aangehaalde IJzerdraad-criteria toegepast.

Beschikkingsmacht

De rechtbank stelt vast dat eiser in zijn zienswijze heeft vermeld in het verleden marketingmateriaal te hebben verspreid voor het werven van (potentiële) zakelijke klanten (van 2015 tot en met 2022). Namens eisers is ook tijdens de hoorzitting verklaard dat de

stickers in eerste instantie aan klanten zijn verspreid en daarnaast ook op vakbeurzen. Het reclamemateriaal werd naar eigen zeggen verder verspreid door klanten, leveranciers en bekenden. Nu eiser een eenmanszaak is, gaat de rechtbank ervan uit dat eiser zelf de stickers heeft verspreid. Door de verspreiding van de stickers heeft de verboden gedraging ook kunnen plaatsvinden. Eiser kon dus beschikken over of de gedraging zou plaatsvinden. Dat eiser niet zelf de stickers heeft aangebracht in de openbare ruimte en daarmee de verboden gedraging niet zelf heeft begaan, maakt dit niet anders.

Aanvaarding

Met het ongeclausuleerd aan klanten, leveranciers, en bekenden ter beschikking stellen van de stickers, wetende dat deze in strijd met de regels in de openbare ruimte kunnen worden geplakt, heeft eiser niet de zorg betracht die redelijkerwijs van hem kon worden gevergd met het oog op het voorkomen van de overtreding. Daarbij wordt nog opgemerkt dat verweerder heeft gewezen op de contactpagina van de website van het administratiekantoor, waarop foto's te zien zijn van soortgelijke stickers van het administratiekantoor in de openbare ruimte zoals bijvoorbeeld op een lantaarnpaal. Het plakken van de stickers in de openbare ruimte lijkt hiermee een marketingstrategie (te zijn geweest), en te worden aangemoedigd. Door iedere verantwoordelijkheid voor gebruik van de stickers in de openbare ruimte uit de weg te gaan, heeft eiser willens en wetens het risico aanvaard dat een overtreding wordt begaan. Dit betekent dat verweerder naar het oordeel van de rechtbank eiser terecht heeft aangemerkt als overtreder en bevoegd was aan eiser een last onder dwangsom op te leggen.

Eiser heeft aangevoerd dat het administratiekantoor inmiddels geen nieuwe klanten meer aanneemt, geen klanten heeft uit Den Haag, en ook niet op zoek is naar klanten uit Den Haag. Dat de reclame-uitingen niet concreet gericht waren op (potentiële) klanten in specifiek Den Haag, maakt echter nog niet dat de overtreding niet langer aan eiser kan worden toegerekend. Eiser wijst verder op een uitspraak van het CBB (College van Beroep voor het bedrijfsleven van 20 juni 2013, ECLI:NL:CBB:2013:CA3716), maar de rechtbank is het met verweerder eens dat die uitspraak niet een-op-een vergelijkbaar is omdat in die zaak sprake was van een overeenkomst waarin de onderlinge verhoudingen tussen de betrokkenen waren vastgelegd. Ook de uitspraak van de rechtbank Overijssel (rechtbank Overijssel van 5 maart 2024, ECLI:NL:RBOVE:2024:1158) waarnaar eiser heeft verwezen, is niet een-op-een vergelijkbaar omdat het in die zaak ging om onder meer het afdwingen van een vergunningplicht. Deze zaak daarentegen ziet op een herstelsanctie, er is reeds een overtreding geconstateerd. De rechtbank overweegt dat eiser de overtreding, tot op zekere hoogte, had kunnen voorkomen door aan het gebruik daarvan vooraf voorwaarden te stellen of voorlichting te geven over het gebruik van het reclamemateriaal. Op (het rugpapier van) de stickers had bijvoorbeeld

kunnen worden vermeld dat deze niet zijn bestemd voor gebruik in de openbare ruimte.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 21-10-2025

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2025:23834

Zaaknummer: 25/903 en 25/904

Wetsartikelen: 5:1 lid 2 Awb

RECHTSPRAAK

Weigering omgevingsvergunning/Den Haag

De rechtbank beschouwt de Woonvisie, die door de gemeenteraad is vastgesteld, als vaste gedragslijn. Op grond van deze visie wordt de mogelijkheid om met toepassing van een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid af te wijken van het bouwkundig splitsingsverbod op voorhand volledig uitgesloten. Dit is ontoelaatbaar.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Den Haag (het college) heeft geweigerd aan eiseres een omgevingsvergunning te verlenen voor het legaliseren van de bouwkundige splitsing van een woning. Bij het bestreden besluit is het college bij zijn weigeringsbesluit gebleven.

Eiseres betoogt dat haar aanvraag om een omgevingsvergunning voor de bouwkundige splitsing van de woning ten onrechte is geweigerd. Zij voert aan dat door het college categorisch wordt uitgesloten dat wordt afgeweken van het bouwkundig splitsingsverbod, terwijl het bestemmingsplan die mogelijkheid wel biedt.

Rechtsvraag

Is een vaste gedragslijn waarin toepassing van een binnenplanse afwijkingsbevoegdheid op voorhand categorisch wordt uitgesloten, toelaatbaar?

Uitspraak

De rechtbank overweegt dat de Woonvisie is vastgesteld door de gemeenteraad. Voor zover hierin beleid is vastgelegd, bindt dit uitsluitend de gemeenteraad. Het college is op grond van artikel 2.4, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) bevoegd tot het verlenen van een omgevingsvergunning als hier aan de orde en is daarbij niet gebonden aan beleid van de gemeenteraad. Bij het besluit om de omgevingsvergunning al dan niet te

verlenen, kan het college dan ook niet volstaan met een enkele verwijzing naar dat beleid.

Ter zitting heeft het college bevestigd dat de Woonvisie is vastgesteld op voorstel van het college en dat het college de inhoud hiervan onderschrijft. De rechtbank beschouwt de Woonvisie daarom als de verwoording van een vaste gedragslijn van het college (vergelijk r.o. 4.3 van de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 12 maart 2008, ECLI:NL:CRVB:2008:BC6906). Die vaste gedragslijn houdt in dat het college voor woningen die gelegen zijn buiten één van de gebieden in de gemeente Den Haag waar woningen op grond van de Woonvisie bouwkundig mogen worden gesplitst, in geen enkel geval toestemming zal verlenen voor een bouwkundige splitsing. Dat betekent dat het college in geen enkel geval een omgevingsvergunning zal verlenen voor een bouwkundige splitsing van woningen binnen het plangebied van het bestemmingsplan, omdat dit gehele plangebied in de Woonvisie is aangewezen als gebied waar de bouwkundige splitsing van woningen niet is toegestaan. Hiermee wordt de mogelijkheid om met toepassing van artikel 35.1, onder g, van het bestemmingsplan bij omgevingsvergunning af te wijken van het bouwkundig splitsingsverbod, op voorhand volledig uitgesloten, ongeacht of in een concreet geval wordt voldaan aan de voorwaarden die deze bepaling stelt voor vergunningverlening. Het op deze wijze op voorhand categorisch uitsluiten van de mogelijkheid die het bestemmingsplan biedt om bij omgevingsvergunning af te wijken van dat bestemmingsplan, is naar het oordeel van de rechtbank niet toelaatbaar.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 03-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2025:23393

Zaaknummer: SGR 24/8473 en SGR 24/8474

Wetsartikelen: 2.12 Wabo en 2.4 lid 1 Wabo

RECHTSPRAAK

Handhaving/Hengelo

Door in dit geval handhavend op te treden is het college van burgemeester en wethouders afgeweken van zijn eigen reactionaire beleid, zonder toereikende motivering. Het college heeft geen doordacht consistent handhavingsbeleid gevoerd op dit punt. Daarmee is sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Hengelo (het college) heeft aan eiser een last onder dwangsom opgelegd vanwege de plaatsing van twee airco's zonder omgevingsvergunning aan de voorgevel en op het dak van de tweede verdieping van zijn woning. Met het bestreden besluit heeft het college de last onder dwangsom in stand gelaten.

Eiser voert onder meer aan dat het college van handhaving had moeten afzien gelet op het gelijkheidsbeginsel. Het college geeft aan dat het een zogenoemd piepsysteem hanteert waarbij wordt gehandhaafd naar aanleiding van een handhavingsverzoek, als er sprake is van een overtreding. In dit geval is bij het college een vraag binnengekomen of er een omgevingsvergunning was verleend voor de airco's. Het college heeft gesteld dat dit geen handhavingsverzoek was, maar heeft de vraag in behandeling genomen op basis van prioritering. De hogere prioritering omdat de woning van eiser een 'waardevol pand' is, was voor het college reden om ambtshalve op te treden. In dit geval blijkt echter uit de niet-geanonimiseerde melding dat deze afkomstig is van een medewerker van de gemeente zelf. Door handhavingsverzoeken of meldingen in te laten dienen door eigen medewerkers kan het college zelf bepalen wanneer het gaat handhaven, dit is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.

Rechtsvraag

Heeft het college in dit geval in strijd met het gelijkheidsbeginsel gehandeld door handhavend op te treden?

Uitspraak

Het is vaste rechtspraak dat een bestuursorgaan in de regel gebruik moet maken van een bevoegdheid om handhavend op te treden, ook wel aangeduid als de beginselplicht tot handhaving. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) benadrukt daarbij dat de beginselplicht tot handhaving geldt voor bevoegdheden om een last onder bestuursdwang en een last onder dwangsom op te leggen. De reden voor deze beginselplicht is dat de rechtszekerheid vergt dat de feitelijke situatie in beginsel niet afwijkt van de juridisch toegestane situatie. Door middel van handhavend optreden wordt dit bereikt. Hieruit volgt het algemeen belang dat is gediend met handhaving. Een reden om toch van handhavend optreden af te zien, kan zich voordoen bij een schending van het gelijkheidsbeginsel. Zie hierover bijvoorbeeld de uitspraak van de Afdeling van 5 maart 2025, ECLI:NL:RVS:2025:678 r.o. 6.1 en die van 5 november 2025, ECLI:NL:RVS:2025:5331.

De rechtbank stelt voorop dat het gelijkheidsbeginsel een consistent en doordacht bestuursbeleid vergt. Het veronderstelt dat het bestuur welbewust richting geeft en derhalve een algemene gedragslijn volgt ten aanzien van zijn optreden in individuele gelijke gevallen. Het is vaste rechtspraak van de Afdeling dat is toegestaan dat in het kader van een handhavingsbeleid prioriteiten worden gesteld met het oog op doelmatige handhaving. Zo kan prioritering bepalend zijn voor de mate waarin toezicht wordt gehouden op de naleving van voorschriften. Ook mag prioritering inhouden dat bij bepaalde overtredingen alleen naar aanleiding van een klacht of een verzoek van een belanghebbende wordt beoordeeld of handhavend moet worden opgetreden. Zie hierover bijvoorbeeld de uitspraak van de Afdeling van 4 juni 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1982, die van 30 maart 2016, ECLI:NL:RVS:2016:849 en die van en die van 25 september 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3256.

In dit geval komt doorslaggevende betekenis toe aan het feit dat de melding die aan het besluit tot handhaving vooraf is gegaan, afkomstig is van een medewerker van de gemeente (zo blijkt uit de niet-geanonimiseerde melding). Op 2 januari 2023 stuurt een medewerker van de gemeente een e-mail naar een juridisch adviseur handhaving van diezelfde gemeente. De medewerker geeft aan: 'Ik heb nog geen foto van de airco aan de achterzijde van de woning. Maar ik mag toch hopen dat hier een omgevingsvergunning nodig is. Deze woning maakt onderdeel uit van drie geschakelde woningen. Bouwstijl is Amsterdamse school en ze hebben allen het predicaat waardevol pand gekregen. En persoonlijk vind ik de airco aan de voorzijde foei lelijk. Hoort totaal niet bij dit pand.' Hierna heeft de toezichthouder op 26 januari 2023 een controle uitgevoerd op het perceel, hetgeen uiteindelijk tot oplegging van de last onder dwangsom aan eiser heeft geleid.

Voorgaande werkwijze acht de rechtbank in strijd met het reactionaire handhavingsbeleid dat het college in dit geval voert en met het uitgangspunt dat een bestuursorgaan zorg heeft te dragen voor een consistent bestuursbeleid. Het beleid van het college dat alleen wordt

opgetreden naar aanleiding van handhavingsverzoeken en meldingen, kan niet anders worden uitgelegd dan dat het moet gaan om handhavingsverzoeken of meldingen van (belanghebbende) derden. Het standpunt van het college, ingenomen ter zitting, dat het niet uitmaakt van wie de melding afkomstig is, ook wanneer dat een medewerker van de gemeente is, kan niet worden aanvaard. Op deze wijze heeft het college immers alsnog zelf in de hand of en wanneer het wel en wanneer het niet tot handhavend optreden overgaat. Dit zou de schijn van willekeur met zich kunnen brengen. Verder heeft het college ter zitting aangegeven dat toezichthouders van de gemeente ook zelf overtredingen constateren, dus dat er wat dat betreft geen verschil is met onderhavige zaak. Er blijkt echter nergens uit dat het college ook een, als hiervoor bedoeld, actief handhavingsbeleid voert als het gaat om onderwerpen als deze.

Bovendien stelt de rechtbank vast dat het handhavingsbeleid van het college zoals omschreven in het bestreden besluit, waarin staat dat de aanwijzing als waardevol pand reden geeft tot hogere prioritering, nergens is vastgelegd. Ter zitting heeft het college aangegeven dat de hogere prioritering bij waardevolle panden niet is vastgelegd en dat in het beleid niet veel meer staat dan dat het college aan prioritering doet. Het college heeft de vrijheid om prioriteiten te stellen, maar het gelijkheidsbeginsel vergt wel een consistent bestuursbeleid waarover het college openheid van zaken dient te geven. Daarbij dient handhavingsbeleid, zoals in dit geval de gehanteerde prioriteitsstelling, in beginsel gepubliceerd te worden. Publicatie zorgt immers voor transparantie en rechtszekerheid, zodat burgers en bedrijven weten welke regels en criteria de overheid hanteert bij handhaving. Dit bevordert ook de gelijke behandeling en het vertrouwen in de overheid.

Gelet op het voorgaande is de rechtbank van oordeel dat het college door handhavend op te treden tegen eiser in dit geval is afgeweken van zijn eigen reactionaire beleid, zonder dat daarvoor een toereikend argument is gegeven. Het college heeft geen doordacht consistent handhavingsbeleid gevoerd op dit punt. Daarmee is sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel. De rechtbank verklaart het beroep dan ook gegrond en vernietigt het bestreden besluit. De rechtbank zal met toepassing van artikel 8:72, derde lid, van de Awb zelf in de zaak voorzien en de last onder dwangsom van 18 november 2024 herroepen.

Instantie: Rechtbank Overijssel

Datum uitspraak: 12-01-2026

ECLI: ECLI:NL:RBOVE:2026:169

Zaaknummer: ak_25_1536

Wetsartikelen:

RECHTSPRAAK

Omgevingsvergunning/Buren

Verklaring van geen bedenkingen (vvgb) gemeenteraad en vertrouwensbeginsel. Uitspraken van wethouders zijn niet bindend voor de gemeenteraad bij het al dan niet afgeven van een vvgb. Om te voorkomen dat afbreuk wordt gedaan aan de ruimte van de (democratisch gekozen) gemeenteraad om een eigen belangenafweging te maken, kunnen handelingen van het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad alleen binden als hij daarmee instemt.

Casus

Eiseres heeft een aanvraag ingediend voor een omgevingsvergunning handelen in strijd met het bestemmingsplan. Het college van burgemeester en wethouders van Buren (het college) heeft deze aanvraag – na het doorlopen van de uitgebreide voorbereidingsprocedure – afgewezen.

Eiseres betoogt dat het college inbreuk op het vertrouwensbeginsel heeft gemaakt door de gevraagde omgevingsvergunning te weigeren en de gemeenteraad voor te stellen om de benodigde vvgb te weigeren. Volgens haar had het college het door hem gewekte vertrouwen dat de aangevraagde vergunning verleend zou worden, via toezeggingen en bevestigingen daarvan door wethouders, moeten honoreren.

Rechtsvragen

Kan eiseres een geslaagd beroep doen op het vertrouwensbeginsel? En kunnen uitspraken van wethouders de gemeenteraad binden in het kader van het afgeven van een verklaring van geen bedenkingen?

Uitspraak

Om te beoordelen of een beroep op het vertrouwensbeginsel slaagt, moet de rechtbank in

beginsel drie stappen doorlopen (ECLI:NL:RVS:2019:1694):

1. Is er sprake van een toezegging?
2. Kan de toezegging worden toegerekend aan het bevoegde bestuursorgaan?

Als de eerste twee stappen bevestigend worden beantwoord, dan betekent dit dat er gerechtvaardigd vertrouwen is gewekt.

3. Zijn er zwaarwegende belangen die zich verzetten tegen honorering van het opgewekte vertrouwen?

Met betrekking tot de eerste stap heeft het college in het verweerschrift uiteengezet dat uit de door eiseres overgelegde stukken geen concreet bewijs is overgelegd dat er ondubbelzinnige toezeggingen zijn gedaan. De rechtbank overweegt dat de omstandigheid dat eiseres in de verkennende fase een positieve grondhouding bij de wethouder heeft bespeurd, niet betekent dat zij aannemelijk heeft gemaakt dat een vergunning zou worden verleend. Bovendien kan er niet aan worden voorbijgegaan dat uitspraken van wethouders niet bindend zijn voor de gemeenteraad bij het al dan niet afgeven van een vvgb (stap 2). Om te voorkomen dat afbreuk wordt gedaan aan de ruimte van de (democratisch gekozen) gemeenteraad om een eigen belangenafweging te maken, kunnen handelingen van het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad alleen binden als hij daarmee instemt. Het staat de gemeenteraad vrij om over het toestaan van de functie 'wonen' op perceel [perceelnummer 2] een eigen ruimtelijke afweging te maken en de vvgb te weigeren. De gemeenteraad heeft hierin een eigen bevoegdheid en is niet gebonden aan eventuele toezeggingen van (leden van) het college.

Op grond van artikel 2.20a van de Wabo is het college vervolgens verplicht om de gevraagde omgevingsvergunning, bij het ontbreken van een vvgb van de raad, te weigeren. Het college heeft niet de bevoegdheid om desondanks de omgevingsvergunning toch te verlenen vanwege eventuele toezeggingen om medewerking te verlenen aan de realisatie van een woonrecht op perceel [perceelnummer 2].

Het beroep van eiseres op het vertrouwensbeginsel slaagt dan ook niet.

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 30-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2025:11545

Zaaknummer: AWB 25_1417

Wetsartikelen: 2.20a Wabo

RECHTSPRAAK

Buiten behandeling stellen aanvraag/Horst aan de Maas

Gelet op de hoeveelheid en de aard van de gevraagde gegevens, was in dit geval een termijn van vijf weken te kort voor het aanleveren van gegevens. Het college van burgemeester en wethouders heeft naar het oordeel van de rechtbank een te strakke termijn gesteld en dat had aanleiding moeten zijn om de buitenbehandelingstelling achterwege te laten.

Casus

Eiser heeft een aanvraag ingediend voor een omgevingsvergunning voor de nieuwbouw van een woning. Het college van burgemeester en wethouders van Horst aan de Maas (verweerder) heeft deze aanvraag buiten behandeling gesteld. Met het bestreden besluit is verweerder bij zijn primaire besluit gebleven.

Rechtsvraag

Heeft verweerder de aanvraag op grond van artikel 4:5, eerste lid, aanhef en onder c, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) buiten behandeling kunnen stellen?

Uitspraak

Gelet op vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (bijvoorbeeld de uitspraak van 27 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3213) dient een hersteltermijn als hier aan de orde afgestemd te zijn op de aard en de omvang van de gevraagde gegevens en bescheiden. De lengte van die termijn dient zodanig te zijn dat een aanvrager in beginsel in staat kan worden gesteld alle gevraagde gegevens en bescheiden voor de afloop van de hersteltermijn aan het bestuursorgaan aan te leveren.

Tussen partijen is niet in geschil dat de aanvraag die eiser op 31 december 2023 bij verweerder heeft ingediend, onvoldoende gegevens en bescheiden bevatte voor een inhoudelijke beoordeling ervan. Verweerder heeft eiser op 5 januari 2024 een uitgebreide lijst met gegevens

toegestuurd die nog ontbraken. Voor het aanleveren van deze gegevens heeft verweerder aan eiser een termijn van vijf weken gegeven.

Met eiser en de commissie in haar advies is de rechtbank van oordeel dat gelet op de hoeveelheid en de aard van de gevraagde gegevens, een termijn van vijf weken te kort was. Verweerder heeft gesteld dat die termijn niet te kort was, omdat eiser een professionele partij is en hij bij het indienen van de aanvraag al wist welke stukken ontbraken; dat was hem namelijk al op 1 juni 2023 als reactie op het principeverzoek medegedeeld. De rechtbank is van oordeel dat dit geen geldig argument is om een kortere termijn te stellen dan de termijn die nodig was om de aanvraag aan te vullen zoals die er op dat moment lag. De rechtbank herkent dat – zoals verweerder stelt – vlak voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet veel (onvolledige) aanvragen zijn ingediend. Het is begrijpelijk dat verweerder de daardoor oplopende werkvoorraad behapbaar wilde houden. Maar dat is geen geldig argument om een termijn te stellen waarvan verweerder al op voorhand kon zien aankomen dat die niet zou worden gehaald.

Over de beslissing van verweerder om vervolgens gebruik te maken van de mogelijkheid in artikel 4:5 van de Awb om de aanvraag buiten behandeling te laten, overweegt de rechtbank het volgende. Het standpunt van verweerder dat slechts sprake is van een schets herkent de rechtbank niet: de aanvraag bevat onder meer tekeningen van de woning met daarin afmetingen. Dat detailtekeningen ontbreken, maakt nog niet dat geen sprake is van een aanvraag waarop na aanvulling kan worden beslist. Ook het standpunt van verweerder dat in december 2023 is besloten om strakkere termijnen te hanteren, kan het bestreden besluit niet dragen, te meer niet nu eiser naar voren heeft gebracht dat voor een andere – vergelijkbare – aanvraag een veel ruimere termijn is gegeven. Daar komt bij dat niet gebleken is dat deze interne beslissing tevoren extern is gecommuniceerd, zodat ook een professionele partij als eiser daarop niet heeft kunnen anticiperen. Verweerder heeft naar het oordeel van de rechtbank een te strakke termijn gesteld, en dat had voor verweerder aanleiding moeten zijn om buitenbehandelingstelling op dat moment achterwege te laten.

De conclusie is dat verweerder heeft gehandeld in strijd met artikel 4:5 van de Awb.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 10-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2025:12209

Zaaknummer: ROE 24/3965

Wetsartikelen: 4:5 Awb

RECHTSPRAAK

Intrekking omgevingsvergunningen/Utrecht

Op grond van artikel 5.40, tweede lid en onder b, van de Omgevingswet (Ow) is het college bevoegd om een omgevingsvergunning in te trekken als er gedurende een jaar geen activiteiten zijn verricht met gebruikmaking van de vergunning. Deze bepaling is ook van toepassing op (oude) omgevingsvergunningen. Als er sprake is van omgevingsvergunningen die zijn verleend onder de Wabo en die onherroepelijk zijn, worden die vergunningen geacht omgevingsvergunningen op grond van de Omgevingswet te zijn (artikel 4.13, eerste lid, van de Invoeringswet Omgevingswet).

Casus

Met de beslissing op bezwaar heeft het college van burgemeester en wethouders van Utrecht (het college) de intrekking van vier omgevingsvergunningen in stand gelaten. Deze omgevingsvergunningen zijn door het college verleend voor het (ver)bouwen van een aantal panden. Verzoeker heeft beroep ingesteld tegen het bestreden besluit en verzoekt de voorzieningenrechter een voorlopige voorziening te treffen.

Rechtsvragen

1. Is artikel 5.40, tweede lid en onder b, van de Omgevingswet (Ow) van toepassing op omgevingsvergunningen die zijn verleend onder de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en die onherroepelijk zijn?
2. Is intrekking van de vier omgevingsvergunningen onomkeerbaar?

Uitspraak

1. Op grond van artikel 5:40, tweede lid en onder d van de Omgevingswet (Ow) is het college bevoegd om een omgevingsvergunning in te trekken als er gedurende een jaar geen

activiteiten zijn verricht met gebruikmaking van de vergunning. Als er sprake is van omgevingsvergunningen die zijn verleend onder de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en die onherroepelijk zijn, zoals hier het geval, worden die vergunningen geacht omgevingsvergunningen op grond van de Omgevingswet te zijn, artikel 4.13, eerste lid, van de Invoeringswet Omgevingswet. Daarmee is artikel 5.40, tweede lid en onder b van de Ow van toepassing op (oude) omgevingsvergunningen. Het is vaste rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) dat er pas sprake is van 'bouwen' als er een constructieve handeling wordt verricht, waarbij een constructie van enige omvang wordt gemaakt die bedoeld is om ter plaatse duurzaam aanwezig te zijn. Dat betekent dat voorbereidende werkzaamheden, maar ook het bouwrijp maken van de grond en het slaan van damwanden, geen activiteiten zijn die worden verricht met gebruikmaking van (een van) de vier aan verzoeker verleende omgevingsvergunning(en) (zie bijvoorbeeld de uitspraak van de Afdeling van 16 januari 2017, ECLI:NL:RVS:2017:69).

2. Intrekking van de vier omgevingsvergunningen is niet onomkeerbaar. Als daar aanleiding voor is, kan de bodemprocedure er immers toe leiden dat die intrekking wordt herroepen. In dat geval zullen de omgevingsvergunningen herleven en kan verzoeker deze, tegen de tijd dat hij daar aan toe is, alsnog gebruiken. Tot slot acht de voorzieningenrechter nog van belang dat de rechtbank in de bodemprocedure voldoende instrumenten voorhanden heeft om, eveneens als daar reden toe is, te anticiperen op (eventuele) gewijzigde feiten of omstandigheden ten tijde van de behandeling van het beroep (bijvoorbeeld door op grond van artikel 8:72, vijfde lid van de Awb, ambtshalve een voorziening te treffen).

Instantie: Rechtbank Midden-Nederland

Datum uitspraak: 16-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBMNE:2025:6680

Zaaknummer: UTR 25/6733

Wetsartikelen: 5.40 lid 2 onder b Omgevingswet, 4.13 lid 1 Invoeringswet Omgevingswet en 8:72 lid 5 Awb

RECHTSPRAAK

Omgevingsvergunningen/Westland

Met inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow) is de wijzigingsbevoegdheid als rechtsfiguur vervallen. Wijzigingsplannen blijven gelden onder de Ow, maar voor toepassing van een wijzigingsbevoegdheid is geen grondslag meer, omdat het overgangsrecht hier niet in voorziet. Het overgangsrecht voorziet – via de regels van de bruidsschat – wel in toepassing van wijzigingsregels bij vergunningplichtige bouwactiviteiten. Nu in de aanvragen alleen sprake is van een wijziging van het toegestane gebruik (en niet van activiteiten waarbij sprake is van bouwen), is geen ruimte voor toepassing van de wijzigingsbevoegdheid in het tijdelijk deel van het omgevingsplan.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Westland (het college) heeft omgevingsvergunningen verleend voor het afwijken van de regels van het omgevingsplan met betrekking tot het gebruik van een tweetal percelen. Met deze vergunningen is het gebruik als burgerwoning van agrarische bedrijfswoningen toegelaten. Bij de beslissingen op bezwaar is het college bij verlening van de omgevingsvergunningen gebleven.

Rechtsvraag

Is het college bevoegd om de omgevingsvergunningen te verlenen?

Uitspraak

De rechtbank stelt vast dat artikel 3.7.1 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan een wijzigingsbevoegdheid voor het college bevat met betrekking tot een wijziging van de bestemming van een agrarische bedrijfswoning naar die van een burgerwoning. Op grond van het voorgaande recht, zoals vastgelegd in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro),

kon het college de bestemming van een perceel wijzigen, indien daartoe in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid was opgenomen. De Wro is echter vervallen per 1 januari 2024 en vervangen door de Ow. Daarmee is ook de wijzigingsbevoegdheid voor het college als rechtsfiguur binnen het omgevingsrecht vervallen, aangezien daarvoor geen regeling is opgenomen in de Ow. De wijzigingsplannen die zijn vastgesteld vóór de inwerkingtreding van de Ow blijven gelden onder de Ow, omdat ze vallen onder het overgangsrecht. Voor een nieuwe toepassing van artikel 3.7.1 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan bestaat na de inwerkingtreding van de Ow evenwel geen grondslag meer, omdat het overgangsrecht hier niet in voorziet. Het overgangsrecht voorziet weliswaar in wijzigingsregels met betrekking tot vergunningplichtige bouwactiviteiten, maar niet voor activiteiten waarbij geen sprake is van bouwen. Dit volgt uit artikel 22.32, eerste lid, gelezen in samenhang met de artikelen 22.26 en 22.29, eerste lid, aanhef en onder a, van de Bruidsschat. Nu in de aanvragen van vergunninghouders geen sprake is van bouwen maar alleen van een wijziging van het ter plaatse toegestane gebruik, biedt het overgangsrecht in deze gevallen geen ruimte voor toepassing van artikel 3.7.1 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan. (...)

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 17-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2025:26225

Zaaknummer: 25/2069 en 25/2073

Wetsartikelen: 3.6 Wro en 22.1 onder a Omgevingswet

RECHTSPRAAK

Omgevingsvergunning/Zeist

Omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit voor een verdeelstation. Gebrekkige participatie wordt met toepassing van artikel 6:22 van de Algemene wet bestuursrecht gepasseerd.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Zeist (het college) heeft aan een derde-partij een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit verleend voor een verdeelbesluit. Met de beslissing op bezwaar heeft het college de omgevingsvergunning in stand gelaten. Eiser voert aan dat geen participatie heeft plaatsgevonden en dat in het participatierapport onjuistheden staan.

Rechtsvragen

1. Heeft op een juiste wijze participatie plaatsgevonden?
2. En zo nee, kan dit gebrek met artikel 6:22 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) worden gepasseerd?

Uitspraak

Toetsingskader

Het uitgangspunt onder de Omgevingswet is dat het bieden van participatiemogelijkheden door de initiatiefnemer voorafgaand aan het indienen van een aanvraag om een omgevingsvergunning vrijwillig is. Een aanvraagvereiste is wel dat moet worden aangegeven of participatie heeft plaatsgevonden en zo ja, wat hiervan de resultaten zijn (artikel 16.55, zesde lid, van de Omgevingswet in samenhang gelezen met artikel 7.4, eerste lid, van de Omgevingsregeling). De gemeenteraad kan echter gevallen aanwijzen waarin participatie verplicht is, voorafgaande aan een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit. Dit is geregeld in artikel 16.55, zevende lid, van de

Omgevingswet. De gemeenteraad van Zeist heeft alle buitenplanse initiatieven aangemerkt als gevallen waarin participatie verplicht is (raadsbesluit van 25 januari 2022). Participatie was dus verplicht bij deze aanvraag. De wetgever heeft niet bepaald wanneer er bij verplichte participatie sprake is van voldoende participatie. Het college heeft de 'Beleidsregel participatie ruimtelijke initiatieven Zeist 2024' (de beleidsregel) vastgesteld waarin uitgangspunten staan beschreven voor de beoordeling of een participatietraject aan het aanvraagvereiste voldoet. Met de beleidsregel wordt vastgelegd aan welke minimale eisen een verplicht participatieverslag moet voldoen. Voldoet het verslag daar niet aan, dan wordt niet voldaan aan de indieningsvereisten en is de aanvraag niet compleet. Het college kan dan de aanvraag (na het bieden van een herstelkans) niet-ontvankelijk verklaren.

Ad 1

(...) De rechtbank oordeelt dat het versturen van een brief aan omwonenden niet in overeenstemming is met de uitgangspunten uit de beleidsregel en dat de participatie gebrekkig is geweest. De brief bevat een mededeling dat er een verdeelstation op de parkeerplaats zal worden geplaatst. Alleen informeren is op grond van uitgangspunt 2 uit de beleidsregel niet voldoende. In dit uitgangspunt staat immers dat het slechts informeren van anderen over de plannen (van de initiatiefnemer) niet wordt gezien als participatie. Er is dan sprake van eenrichtingsverkeer, terwijl participatie volgens de beleidsregel erop gericht moet zijn om inbreng van anderen te verzamelen en te betrekken bij de besluitvorming. In de brief is ook geen termijn gegeven om te reageren. Dit strookt niet met uitgangspunt 3 dat alle belanghebbenden voldoende tijd en mogelijkheid krijgen om kennis te nemen van de plannen en daarop te reageren. Bovendien zijn omwonenden met de brief niet volledig geïnformeerd, omdat de afmetingen van het verdeelstation niet stonden vermeld, terwijl de initiatiefnemer op grond van uitgangspunt 5, verantwoordelijk is voor het goed informeren van alle belanghebbenden. Door zich op het standpunt te stellen dat aan de participatieverplichting is voldaan, heeft het college naar het oordeel van de rechtbank niet in lijn met eigen beleid gehandeld en is er sprake van een gebrek in de voorbereiding en motivering van het bestreden besluit waarom het college deze aanvraag niet buiten behandeling heeft gelaten.

Ad 2

De rechtbank ziet zich vervolgens voor de vraag gesteld of het gebrek, met toepassing van artikel 6:22 van de Awb kan worden gepasseerd. Passeren van dit gebrek in de voorbereiding van het besluit is mogelijk, indien aannemelijk is dat belanghebbenden daardoor niet zijn benadeeld. In eisers geval heeft er in het kader van de hoorzitting alsnog een dialoog kunnen plaatsvinden met het bevoegd gezag en aanvrager. Deze dialoog had ertoe kunnen leiden dat

de aanvraag en/of het besluit op onderdelen zou worden aangepast (zie ook de parlementaire geschiedenis in dit verband: Kamerstukken I 2019/2020, 34 986, S, p. 29-30). In het geval van eiser, ligt passeren met artikel 6:22 van de Awb voor de hand. Immers, wat zou het opnieuw voeren van een dialoog met hem opleveren? Zijn argumenten tegen het realiseren van het verdeelstation op deze locatie zijn in de bezwaarfase uitgewisseld en hebben niet tot een aanpassing van de aanvraag en/of het bestreden besluit geleid.

Echter, in het geval van gebrekkige participatie zal het nadeel er tevens uit kunnen bestaan dat andere belanghebbenden dan eiser deze dialoog hebben gemist en hun mogelijke inbreng betrokken had kunnen worden in de aanvraag of daaropvolgende besluitvorming. Voor de vraag of aannemelijk is dat zij in hun belangen zijn geschaad, is relevant om eerst vast te stellen wat er wél aan participatie is gedaan.

Uit het dossier blijkt dat Stedin voorafgaande aan de aanvraag, op 24 mei 2024 een brief (vooraankondiging) heeft verstuurd aan 19 adressen van woningen en/of bedrijven rondom de locatie van het verdeelstation. In deze brief staat de mogelijkheid om bij vragen contact op te nemen met Stedin of de gemeente. Voor deze adressen is inzichtelijk gemaakt of er een reactie is binnengekomen. Op de reactie van eiser na, zijn er geen reacties binnen gekomen. De vraag is of een meer uitnodigende brief of vorm van participatie die erop gericht was om inbreng te verzamelen zoals staat in de beleidsregel, tot meer reacties had geleid. De rechtbank acht dit niet aannemelijk. Daarbij betreft zij dat de brief naar woningen/bedrijven is gestuurd welke direct zijn gelegen aan het parkeerterrein waarop het verdeelstation wordt gerealiseerd. Deze kring van belanghebbenden die is aangeschreven, lijkt passend gelet op artikel 4 van de beleidsregel. Dit artikel bepaalt dat hoe groter de impact van het bouwplan, hoe meer belanghebbenden betrokken moeten worden. In deze kring heeft – op eiser na – niemand gereageerd op de brief en is tevens niet opgekomen tegen dit bouwplan, na publicatie van de ingekomen aanvraag en de publicatie van het verlenen van de omgevingsvergunning. Gelet op deze omstandigheden vindt de rechtbank het aannemelijk dat andere belanghebbenden niet zijn benadeeld. Dit brengt de rechtbank tot de conclusie dat de gebrekkige participatie gepasseerd kan worden met toepassing van artikel 6:22 van de Awb. Daarbij benadrukt de rechtbank dat dit anders kan zijn in het geval dat er geen enkele vorm van participatie heeft plaatsgevonden, dan wel de impact van het ruimtelijk initiatief groter was.

Instantie: Rechtbank Midden-Nederland

Datum uitspraak: 24-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBMNE:2025:6928

Zaaknummer: UTR 25/4027

Wetsartikelen: 5.1 lid 1 onder a Omgevingswet, 16.55 lid 6 Omgevingswet, 7.4 Omgevingsregeling en 6:22 Awb

RECHTSPRAAK

Maatwerkvoorschriften/Pijnacker-Nootdorp

Het college heeft maatwerkvoorschriften voor rozentelers kunnen stellen om lagere afschermingspercentages te hanteren voor de lichtuitstraling vanuit hun kassen in de donkerteperiode en de nanacht.

Casus

Het college van burgemeester en wethouders van Pijnacker heeft voor drie rozentelers maatwerkvoorschriften gesteld voor afscherming van assimilatiebelichting voor de periode tot 1 mei 2026. Op basis van de maatwerkvoorschriften mogen de rozentelers lagere afschermingspercentages voor de lichtuitstraling vanuit hun kassen in de donkerteperiode en de nanacht hanteren dan voorgeschreven in het Activiteitenbesluit. De Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, afdeling Natuurlijk Delfland, heeft hiertegen beroep ingesteld.

Rechtsvraag

Mocht het college maatwerkvoorschriften stellen?

Uitspraak

De rechtbank stelt voorop dat het college beleidsruimte heeft bij de beslissing of hij gebruikmaakt van zijn bevoegdheid om maatwerkvoorschriften te stellen. Het college dient daarbij een belangenafweging te maken. Hierbij is van belang dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van het Activiteitenbesluit volgt dat de wetgever ervan uitgaat dat, gezien de specifieke werkingssfeer van het instrument maatwerkvoorschrift, het gebruik van dit instrument tot bijzondere en incidentele gevallen beperkt zal blijven.

De rechtbank stelt vast dat artikel 3.58 van het Activiteitenbesluit betrekking heeft op de situatie waarin assimilatiebelichting een verlichtingssterkte heeft van minder dan 15.000 lux. In dit artikel zijn emissie-eisen voor de donkerteperiode en de nanacht opgenomen. Omdat de

kierbreedte van 25% die in het Besluit glastuinbouw nog was opgenomen, in de praktijk niet handhaafbaar bleek, is per 1 januari 2013 in artikel 3.58 van het Activiteitenbesluit voor de nacht een andere regeling opgenomen die inhoudt dat voor de nacht ten minste 74% van al het licht moet worden gereduceerd. Per die datum is in dat artikel ook de mogelijkheid opgenomen om voor de nacht maatwerkvoorschriften te stellen. Uit de Nota van Toelichting bij het wijzigingsbesluit van het Activiteitenbesluit per die datum blijkt dat die mogelijkheid is opgenomen omdat bij de teelt van een beperkt aantal gewassen het niet altijd mogelijk blijkt om het noodzakelijke kasklimaat te realiseren als na de donkerteperiode gedurende de nacht nog eens 74% moet worden afgeschermd. Om de praktijk de ruimte te bieden zich aan te passen aan de strenger geworden voorschriften is daarom de mogelijkheid geboden tot maatwerk voor de nacht. Per 1 januari 2017 is de lichtuitstraling vanuit de kassen van een glastuinbouwbedrijf verder aangescherpt, in die zin dat de lichtuitstraling met ten minste 98% moet worden gereduceerd in plaats van 95%. Voor de donkerteperiode is vervolgens ook de mogelijkheid opgenomen om maatwerkvoorschriften te stellen. Uit de Nota van toelichting bij het besluit van 23 juni 2017 tot wijziging van het Activiteitenbesluit, blijkt dat de reden hiervoor is dat in bepaalde gevallen nog niet met toepassing van de BBT aan het voorschrift voor de donkerteperiode kan worden voldaan. In die gevallen (ongeveer 3% van het Nederlandse glasareaal) kunnen bij bepaalde weersomstandigheden zodanige problemen met de klimaatbeheersing ontstaan dat een rendabele teelt van het betreffende gewas niet mogelijk is.

Naar het oordeel van de rechtbank heeft het college mogen aannemen dat ten aanzien van de betrokken rozentelers en hun inrichtingen sprake is van een bijzonder geval waarin het stellen van maatwerkvoorschriften mogelijk is. Daarbij heeft het college kunnen afgaan op het bij de aanvragen gevoegde rapport van 24 juni 2021 van Glastuinbouw Nederland. Uit dat rapport en de daarin aangehaalde onderzoeken blijkt dat het nog steeds nodig is om, onder bepaalde omstandigheden, via maatwerk af te kunnen wijken van de standaardregels voor lichtafscherming om een kwalitatief goede roos te kunnen telen en daarmee de concurrentiepositie ten opzichte van de importroos te kunnen waarborgen. Er wordt weliswaar geëxperimenteerd met het gebruik van LED-belichting, maar de inzet van volledige LED-belichting is nog te risicovol. Ter zitting is namens de rozenteler toegelicht dat volledige LED-belichting nog niet volledig kan worden toegepast omdat de luchtvochtigheid in de kassen dan te hoog is. Dit wordt ook bevestigd door de door de rozenteler overgelegde stukken van onderzoeksrapport Monitoring LED in de rozenteelt van Wageningen University Research over de periode 2022-2023 en het evaluatierapport uit september 2025 van een rozenteler uit de Lier. Hoewel die stukken dateren van na de datum in geding, bevestigen zij dat in elk geval ten tijde van het nemen van het bestreden besluit nog geen andere methode voorhanden was

die als BBT kan worden aangemerkt. Hierdoor was het volledig halen van de lichtafschermingspercentages nog niet mogelijk.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 09-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2025:24300

Zaaknummer: SGR 22/6130

Wetsartikelen: 3.58 Activiteitenbesluit

RECHTSPRAAK

Bestemmingsplan/Rijswijk

De Afdeling oordeelt, gelet op de 18 december-uitspraak, dat er aanleiding is om haar rechtspraak over intern salderen te wijzigen bij bestemmingsplannen. Dit betekent dat de referentiesituatie niet meer mag worden betrokken bij de vraag of significante gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling op voorhand zijn uitgesloten. Intern salderen met de referentiesituatie mag wel als mitigerende maatregel worden betrokken in de passende beoordeling. Voor bestemmingsplannen waarin een dergelijke mitigerende maatregel wordt ingezet, geldt een vergewisplicht ter invulling van de motiveringsplicht van het additionaliteitsvereiste.

Casus

De raad van de gemeente Rijswijk heeft een bestemmingsplan vastgesteld dat de ontwikkeling van een woongebied (1.000 woningen) mogelijk maakt. Stichting 'Pasgeld Natuurlijk' heeft hiertegen beroep ingesteld. De stichting betoogt dat de raad ten onrechte op basis van een voortoets tot de conclusie is gekomen dat geen sprake is van een toename van stikstofdepositie ten opzichte van de referentiesituatie. Ter onderbouwing verwijst de stichting naar de 18 december-uitspraak. De Stichting meent dat die uitspraak ook van toepassing is op plannen. Verweerder betoogt dat de gewijzigde rechtspraak over intern salderen in het kader van een natuurvergunning voor een project zoals uiteengezet in de 18 december-uitspraak, niet van toepassing is op plannen.

Rechtsvragen

1. Is er voor de Afdeling gelet op de 18 december-uitspraak aanleiding om haar rechtspraak over intern salderen bij bestemmingsplannen te wijzigen?
2. Mag de referentiesituatie worden betrokken in de voortoets voor de vraag of significante

gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt in het bestemmingsplan, op voorhand zijn uitgesloten?

3. Mag intern salderen met de referentiesituatie worden betrokken in de passende beoordeling?

4. Hoe kan het bevoegd gezag motiveren dat het gedeelte van de referentiesituatie dat wordt ingezet als mitigerende maatregel, niet nodig is als instandhoudingsmaatregel of als passende maatregel (additionaliteitsvereiste)?

1 en 2. Intern salderen niet in voortoets

De Afdeling komt in deze uitspraak tot de conclusie dat er aanleiding is om haar rechtspraak over intern salderen bij bestemmingsplannen te wijzigen. Die wijziging houdt kortgezegd in dat de referentiesituatie niet mag worden betrokken bij de vraag of significante gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt in een bestemmingsplan, op voorhand zijn uitgesloten.

In de voortoets mag dus, anders dan voorheen, voor de beoordeling of significante gevolgen zijn uitgesloten, geen vergelijking worden gemaakt van de gevolgen van de feitelijk aanwezige en planologisch legale situatie en de gevolgen van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling. Dit betekent dat voortaan in de voortoets bij de beoordeling of significante gevolgen op voorhand zijn uitgesloten, de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkelingen die in het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt op zichzelf moeten worden onderzocht. Als uit de voortoets volgt dat significante gevolgen niet op voorhand op grond van objectieve gegevens zijn uitgesloten, dan moet een passende beoordeling worden opgesteld waaruit de zekerheid wordt verkregen dat het plan de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet zal aantasten. Die passende beoordeling zal vaker dan voorheen nodig zijn.

De Afdeling komt, gelet op de 18 december-uitspraak, dan ook tot het oordeel dat er aanleiding is om haar rechtspraak over intern salderen in de voortoets ook te wijzigen bij bestemmingsplannen. Dit betekent dat, evenals bij projecten, de referentiesituatie niet mag worden betrokken bij de vraag of significante gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling op voorhand zijn uitgesloten. Intern salderen met de referentiesituatie mag wel onder voorwaarden als mitigerende maatregel worden betrokken in de passende beoordeling van de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt in het bestemmingsplan.

3. Intern salderen in passende beoordeling

Intern salderen met de referentiesituatie mag als mitigerende maatregel betrokken worden in de passende beoordeling van de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkelingen die mogelijk worden gemaakt in het plan. De wijze waarop de referentiesituatie kan worden betrokken als mitigerende maatregel en de voorwaarden waaronder dat mag, zijn hierna uitgewerkt.

Intern salderen als mitigerende maatregel mag worden betrokken in een passende beoordeling. Dat betekent dat in de passende beoordeling van de gevolgen van een ruimtelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan is voorzien, rekening mag worden gehouden met de referentiesituatie die als gevolg van het realiseren van het bestemmingsplan zal worden veranderd of geheel of gedeeltelijk zal worden beëindigd. Evenals geldt voor milieu- en natuurtoestemmingen mag dat alleen als is voldaan aan de in de rechtspraak ontwikkelde voorwaarden voor het betrekken van een mitigerende maatregel in een passende beoordeling (zie overweging 20 van de 18 december-uitspraak).

Een belangrijke voorwaarde voor het mogen betrekken van de voordelen van mitigerende maatregelen in een passende beoordeling is dat die voordelen ten tijde van de passende beoordeling vaststaan.

De Afdeling wijst er daarbij op dat de wijziging of de beëindiging (of een combinatie daarvan) van een feitelijk aanwezige en planologisch legale situatie (de referentiesituatie) bij wijze van mitigerende maatregel in de regel zal kunnen worden beschouwd als een beschermingsmaatregel die functioneel is verbonden aan de uitvoering van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling, en niet als een beschermingsmaatregel waarvan de verwachte voordelen afhankelijk zijn van een ontwikkeling of reactie in de natuur, het ecologisch systeem of van een diersoort. Dat betekent dat deze (functioneel verbonden) mitigerende maatregel in de regel nog niet getroffen hoeft te zijn ten tijde van de passende beoordeling, maar dat de verwachte voordelen van deze maatregel wel dienen vast te staan ten tijde van de passende beoordeling.

Verder dient gewaarborgd te zijn dat de maatregelen zijn geëffectueerd voordat de gevolgen van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling waarvoor de maatregelen worden ingezet, zich zullen voordoen. Verzekerd moet zijn dat de wijziging of beëindiging van de referentiesituatie is gerealiseerd en niet meer kan worden hervat en dat de daarmee gepaard gaande positieve effecten op Natura 2000-gebieden zijn gerealiseerd voordat de gevolgen van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling zich zullen voordoen. Verder dient gewaarborgd te zijn dat de feitelijk aanwezige en planologisch legale situatie waaraan de referentiesituatie wordt ontleend, uitsluitend kan worden ingezet voor de beoogde ruimtelijke ontwikkeling. Dubbele

inzet van de referentiesituatie, bijvoorbeeld ook ten behoeve van extern salderen, dient te worden voorkomen.

Hieronder zal de Afdeling ingaan op de wijze waarop aan de in 21.1 en 21.2 genoemde voorwaarden kan worden voldaan bij intern salderen bij bestemmingsplannen. Voor de wijze waarop aan de bovengenoemde voorwaarden kan worden voldaan bij extern salderen, wijst de Afdeling op eerdere rechtspraak, zoals overweging 43.2 van haar uitspraak van 14 februari 2024, ECLI:NL:RVS:2024:625 en overweging 15-15.4 van haar uitspraak van 13 april 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1082.)

Intern salderen bij bestemmingsplannen kan voor verschillende situaties worden toegepast.

Bij intern salderen wordt de feitelijk aanwezige en planologische legale situatie ingezet op dezelfde locatie als waar een ruimtelijke ontwikkeling is voorzien. Gelet op de verschillende mogelijkheden zal de wijze waarop aan de in 21.1 en 21.2 genoemde voorwaarden kan worden voldaan per situatie kunnen verschillen. De raad zal daarom per geval moeten bezien welke ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt, welke waarborgen passend zijn en op welke wijze in deze waarborgen voorzien kan worden in het bestemmingsplan.

Relevant daarbij is ook of de referentiesituatie feitelijk al is beëindigd, en of de referentiesituatie geheel wordt wegbestemd of onder het overgangsrecht wordt gebracht. Wanneer de ruimtelijke ontwikkelingen bestaan uit rechtstreekse bouw- en/of gebruiksmogelijkheden kan, voor een passende borging van het intern salderen, worden gedacht aan voorwaardelijke verplichtingen, bouwvoorschriften en/of verbodsbepalingen. Verzekerd moet zijn dat de beoogde ruimtelijke ontwikkeling waarvoor intern salderen noodzakelijk is, alleen kan worden gerealiseerd als het feitelijk aanwezige gebruik voorafgaand aan de bestemmingsplanvaststelling, dat anders op grond van het gebruiksovergangsrecht uit artikel 3.2.2. van het Besluit ruimtelijke ordening mag worden voortgezet, wordt beperkt of beëindigd. Zoals hierboven aangegeven moeten de voorwaarden ertoe strekken dat, voordat de gevolgen van de ruimtelijke ontwikkeling op de relevante Natura 2000-gebieden zich kunnen voordoen, verzekerd is dat de wijziging of beëindiging van de referentiesituatie is gerealiseerd, de positieve effecten daarvan op Natura 2000-gebieden zijn gerealiseerd en dat de gewijzigde of beëindigde referentiesituatie niet meer kan worden hervat, waarmee dubbele inzet wordt voorkomen.

4. Rol van intern salderen in de passende beoordeling: additionaliteitsvereiste

De uitspraak heeft tot gevolg dat intern salderen alleen kan als voldaan is aan het

additionaliteitsvereiste. Dat betekent dat intern salderen alleen als mitigerende maatregel kan worden ingezet als de wijziging of beëindiging van de referentiesituatie niet nodig is als instandhoudings- of passende maatregel. Dit dient steeds in het concrete geval bij de inzet van intern salderen als mitigerende maatregel in een passende beoordeling beoordeeld en gemotiveerd te worden. Voor de invulling van de motiveringsverplichting geldt voor de raad een vergewisplicht. Dit betekent dat de raad aan zijn motiveringsverplichting kan voldoen door zich ervan te vergewissen dat in openbaar raadpleegbare gegevens geen aanwijzingen staan dat het bevoegd gezag dat verantwoordelijk is voor het treffen van instandhoudings- en passende maatregelen de wijziging of beëindiging van de referentiesituatie nodig acht als instandhoudings- of passende maatregel. Deze vergewisplicht als invulling van de motiveringsverplichting van het additionaliteitsvereiste geldt voor de inzet van alle mitigerende maatregelen (zoals intern en extern salderen) die worden ingezet in een bestemmingsplan dat wordt vastgesteld door de raad.

Uit overweging 13-13.8 van de PAS-uitspraak, zoals bevestigd in overweging 21 van de 18 december-uitspraak, volgt dat een maatregel die naar zijn aard ook kan worden ingezet als instandhoudingsmaatregel of passende maatregel niet zonder meer kan worden ingezet als mitigerende maatregel in een passende beoordeling van de gevolgen van een plan. Het beperken of beëindigen van een feitelijk aanwezige en planologisch legale situatie (intern salderen) is een maatregel die ingezet kan worden als instandhoudings- of passende maatregel. Intern salderen kan daarom alleen in de passende beoordeling worden betrokken als voldaan is aan het additionaliteitsvereiste. Dit betekent dat het bevoegd gezag moet kunnen motiveren dat het gedeelte van de referentiesituatie dat wordt ingezet als mitigerende maatregel, niet nodig is als instandhoudingsmaatregel of als passende maatregel.

Het bovenstaande betekent dat ook bij bestemmingsplannen waar een mitigerende maatregel wordt betrokken in de passende beoordeling die naar zijn aard ook kan worden ingezet als instandhoudings- of passende maatregel, de raad zal moeten motiveren waarom die maatregel niet nodig is als instandhoudings- of passende maatregel.

Voor de invulling van de motiveringsverplichting voor de raad geldt het volgende. Zoals de raad terecht betoogt, heeft hij geen bevoegdheden of instrumenten op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) waarmee hij invloed zou kunnen uitoefenen op de keuze van de maatregelen die worden ingezet voor het behalen van instandhoudingsdoelstellingen of het voorkomen van een (dreigende) verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. Op grond van de Wnb dragen in beginsel de colleges van gedeputeerde staten van de provincies ervoor zorg dat de instandhoudingsdoelstellingen van

Natura 2000-gebieden in hun provincie worden behaald en treffen zij passende maatregelen als dat nodig is. Ook de verplichting om een beheerplan op te stellen rust in beginsel bij de colleges van gedeputeerde staten. Dit volgt uit artikelen 2.2 en 2.3, eerste lid, van de Wnb. Voor de Natura 2000-gebieden die worden beheerd door één van de ministers, rusten de bovengenoemde bevoegdheden op grond van artikel 2.10 van de Wnb bij die minister. Naast de bevoegdheden die bij een minister kunnen liggen uit hoofde van het beheer, voorziet de Wnb voor de rijksoverheid ook in andere bevoegdheden om invloed uit te oefenen op de staat van natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. De Afdeling wijst bijvoorbeeld op de bevoegdheid tot het vaststellen van omgevingswaarden (artikel 1.12a van de Wnb) en het vaststellen van een programma (artikel 1.13 van de Wnb). Aanvullend op bovenstaande bevoegdheden op grond van de Wnb, heeft de rijksoverheid ook andere instrumenten, zoals subsidies, om invloed uit te oefenen op het voorkomen van een (dreigende) verslechtering of significante verstoring en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De Afdeling wijst bijvoorbeeld op de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties voor stikstofreductie (ook wel genoemd: Lbv-regeling).

Nu de raad, anders dan de rijksoverheid of de provincie, geen invloed kan hebben op de keuze van te treffen maatregelen, kan hij enkel op basis van openbare gegevens komen tot een invulling van de motiveringsverplichting.

Het verschil aan instrumenten en mogelijkheden om invloed te hebben op de keuze van de maatregelen die worden ingezet ten behoeve van de staat van natuurwaarden in Natura 2000-gebieden, betekent dat de raad aan zijn motiveringsverplichting kan voldoen door zich ervan te vergewissen dat in openbaar raadpleegbare gegevens geen aanwijzingen staan dat het bevoegd gezag dat verantwoordelijk is voor het treffen van instandhoudings- en passende maatregelen de wijziging of beëindiging van de referentiesituatie nodig acht als instandhoudings- of passende maatregel.

Het bovenstaande betekent dat voor bestemmingsplannen die worden vastgesteld door de raad waarin een mitigerende maatregel wordt ingezet, een vergewisplicht geldt ter invulling van de motiveringsplicht van het additionaliteitsvereiste. Dit geldt dus voor de inzet van alle soorten mitigerende maatregelen, waaronder intern en extern salderen, die worden ingezet ten behoeve van een ruimtelijke ontwikkeling in een bestemmingsplan.

Gelet op wat uiteengezet is onder 23.2, is de invulling van de motiveringsplicht in de vorm van een vergewisplicht dus anders voor een besluit tot vaststelling van een bestemmingsplan door de raad dan voor plannen of toestemmingsbesluiten genomen door een provinciebestuur of de

minister, zoals bijvoorbeeld een provinciaal inpassingsplan of tracébesluiten (vergelijk de uitspraken van de Afdeling van 24 februari 2024, ECLI:NL:RVS:2024:625, en 2 oktober 2024, ECLI:NL:RVS:2024:3981).

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 14-01-2026

ECLI: ECLI:NL:RVS:2026:193

Zaaknummer: 202306968/1/R3

Wetsartikelen: 2.7 lid 1 Wnb en 2.8 lid 1 Wnb

RECHTSPRAAK

Bestemmingsplan/Halderberge

Een planregel over kamergewijze verhuur aan seizoenarbeiders treft in feite hoofdzakelijk mensen met bepaalde nationaliteiten en is daarom indirect discriminerend en in strijd met de Dienstenrichtlijn.

Casus

Bij besluit van 22 juni 2023 heeft de raad van de gemeente Halderberge het bestemmingsplan 'Parapluplan Halderberge 2021' gewijzigd vastgesteld. Het plan heeft onder meer tot doel de huisvesting van arbeidsmigranten en seizoenarbeiders te reguleren door een eenduidige begripsbepaling en door het bieden van sturingsmogelijkheden. Met het plan wil de raad voorkomen dat arbeidsmigranten en seizoenarbeiders zich door middel van kamergewijze verhuur vestigen in een woonwijk of hun intrek nemen in recreatieve voorzieningen. In het plan is een verbod opgenomen voor kamergewijze verhuur, maar ook zijn er twee afwijkingsbevoegdheden opgenomen, op grond waarvan onder meer de huisvesting van seizoenarbeiders door middel van kamergewijze verhuur, onder bepaalde voorwaarden, mogelijk is. In het plangebied ligt een pand dat werd gebruikt voor het huisvesten van arbeidsmigranten.

De eigenaren en de voormalige huurder (een uitzend- en/of detacheringsbureau) van het pand zijn het niet eens met het plan, omdat de planregeling over kamergewijze verhuur volgens hen discriminatoir en in strijd met de Dienstenrichtlijn is. Er wordt namelijk een onderscheid gemaakt tussen arbeidsmigranten en seizoenarbeiders enerzijds en degenen die dat niet zijn anderzijds. Daardoor wordt volgens hen ten onrechte een onderscheid gemaakt tussen niet-Nederlanders (burgers uit andere EU-lidstaten daaronder begrepen) en Nederlanders.

De raad stelt zich op het standpunt dat het plan niet in strijd is met de Dienstenrichtlijn. In de gemeentelijke woonvisie heeft de raad aangegeven dat kamergewijze verhuur in het algemeen niet wenselijk is. Kamergewijze verhuur heeft een te grote impact op de ruimtelijke structuur. Verder is sprake van een algemene regel, die geen onderscheid maakt in gebruikersgroepen. De planregeling is niet alleen gericht op de huisvesting van arbeidsmigranten, maar betreft

alle vormen van kamergewijze verhuur. Daaronder vallen ook andere groepen dan arbeidsmigranten. Verder stelt de raad dat het plan beoogt om de verschillende heersende planologische regimes binnen het gehele grondgebied gelijk te trekken. Met het paraplubestemmingsplan wordt de kamergewijze verhuur alleen via een afwijkingsbevoegdheid mogelijk.

Rechtsvraag

Is een planregel over kamergewijze verhuur aan seizoenarbeiders, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen niet-Nederlanders en Nederlanders, discriminatoir en in strijd met de Dienstenrichtlijn?

Uitspraak

Zoals de Afdeling heeft overwogen in haar uitspraak van 11 juni 2025, ECLI:NL:RVS:2025:2628, onder 11.6, omvat volgens vaste rechtspraak van het Hof het verbod op het maken van onderscheid niet alleen openlijke discriminatie op grond van nationaliteit, maar ook alle verkapte vormen van discriminatie die door toepassing van andere onderscheidingscriteria in feite tot hetzelfde resultaat leiden. Van verboden indirecte discriminatie is in dit geval sprake als de betrokken planregel, hoewel neutraal geformuleerd, in feite hoofdzakelijk mensen met een bepaalde afkomst, nationale en etnische afstamming benadeelt, tenzij die maatregel zijn rechtvaardiging vindt in objectieve factoren die geen verband houden met discriminatie.

Artikel 5.3.1 van de planregels is, in samenhang gelezen met artikel 1.15 van de planregels, gericht op seizoenarbeiders en maakt een onderscheid tussen seizoenarbeiders en degenen die dat niet zijn. Weliswaar is de term seizoenarbeider neutraal geformuleerd, ongeacht nationaliteit, maar de planregel treft zoals op de zitting besproken en door de raad erkend vooral arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Deze gevolgtrekking wordt versterkt door de verwijzing naar het toetsingskader 'Humane Huisvesting Arbeidsmigranten' voor de toepassing van de afwijkingsbevoegdheid. Aldus treft de planregel in feite hoofdzakelijk mensen met bepaalde nationaliteiten, aangezien seizoenarbeiders in de praktijk hoofdzakelijk uit EU-lidstaten in Midden- en Oost-Europa afkomstig zijn.

De Afdeling is van oordeel dat aldus ten aanzien van seizoenarbeiders sprake is van een indirect onderscheid naar nationaliteit tussen in het bijzonder andere EU-burgers enerzijds en Nederlanders anderzijds. Anders dan de raad is de Afdeling van oordeel dat dit indirecte onderscheid geen rechtvaardiging vindt in objectieve factoren die geen verband houden met discriminatie. Niet in te zien valt immers om welke objectieve, en ruimtelijk relevante, redenen het gerechtvaardigd zou zijn dat kamerverhuur aan bijvoorbeeld een tijdelijk in de agrarische of logistieke sector werkzame burger van een andere EU-lidstaat anders zou zijn

dan kamerverhuur aan een tijdelijk in eenzelfde sector werkzame Nederlander. De raad heeft ook ter zitting niet kunnen onderbouwen welke objectieve factoren dit onderscheid zouden rechtvaardigen. Artikel 5.3.1 van de planregels is mede gelet op de verwijzing naar het toetsingskader daarom indirect discriminerend.

Zoals de Afdeling in de uitspraak van 2 augustus 2023, ECLI:NL:RVS:2023:2834, onder 10.4, heeft overwogen, kan een (indirect) discriminerende bepaling op zichzelf nooit evenredig zijn. Verder kan de bescherming van de voornoemde ruimtelijke ordeningsbelangen ook worden bereikt zonder dat onderscheid. Artikel 5.3.1 van de planregels gaat daarom verder dan nodig is om het doel dat de raad voor ogen heeft te bereiken. De raad heeft op de zitting erkend dat ook zonder artikel 5.3.1 van de planregels de nagestreefde doelen kunnen worden behaald. Gelet hierop is de Afdeling van oordeel dat artikel 5.3.1 van de planregels in strijd met de vereiste evenredigheid als bedoeld in artikel 15, derde lid, aanhef en onder c, van de Dienstenrichtlijn is vastgesteld.

Instantie: Raad van State

Datum uitspraak: 10-12-2025

ECLI: ECLI:NL:RVS:2025:6007

Zaaknummer: 202305304/1/R2

Wetsartikelen: 15 lid 3 aanhef en onder c Dienstenrichtlijn